

Ἀντιπολιτεύσεως εἶχαν διαιεθεῖ εἰς διαφόρους συνδυασμούς, καὶ εἰς τοὺς νομοὺς ἀκόμη Μεσσηνίας καὶ Πρεβέζης χωρὶς νὰ ἔχουν συγκροτηθῆ εἰς αὐτοὺς διπλοὶ συνδυασμοὶ κανενὸς κόμματος.

Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Νοεμβρίου, λόγῳ τοῦ φανατισμοῦ, μὲ τὸν ὅποιον διεξήχθησαν, οἱ ἐκλογεῖς ἔκαμαν ἐλαχίστην χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας ποῦ ἔχουν νὰ ψηφίζουν περισσότερους ὑποψηφίους ἀπὸ τὰς ὑπαρχούσας βουλευτικὰς θέσεις (διπλοψήφισμα), ἐκτός, ἐννοεῖται, προκειμένου περὶ ὑποψηφίων τοῦ αὐτοῦ κόμματος. Χάριν ὅμως ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερας προσεγγίσεως εἰς τὴν πραγματικὴν δύναμιν τῶν κομμάτων δύνανται αἱ συνεισέει τοῦ διπλοψηφίσματος πλεονάζουσαι ψήφοι, δηλ. αἱ ψήφοι, κατὰ τὰς ὁποίας πλεονάζει τὸ ἄθροισμα τῶν δύο μέσων ὄρων τῶν ψήφων τῶν δύο πολιτικῶν μερίδων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ψηφισάντων, νὰ ἀφαιρεθοῦν. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ εὐρεθῆ ἡ ἀναλογία τῶν πλεοναζουσῶν ψήφων πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν δύο μέσων ὄρων καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ κάθε μέσον ὄρον ἀνάλογον ποσοστὸν¹. Ἡ μείωσις αὕτη εἶναι δίκαιον νὰ γίνῃ χάριν τῆς μεγαλύτερας ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν γίνῃ, δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι εἶναι ὀλίγος ὁ ἀριθμὸς τῶν πλεοναζουσῶν ψήφων καὶ δὲν μεταβάλλει τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα ἐπαίσθητῶς²).

Οἱ ἀνωτέρω ὑπολογισμοὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ γίνουσι εἰς τὴν Θράκην καὶ τὴν Ὑδραν, ὅπου τόση ἦτο ἡ παμψηφία τῶν Φιλελευθέρων, ὥστε οὐδεὶς ὑποψήφιος τῆς Ἠνωμένης Ἀντιπολιτεύσεως παρουσιάσθη. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκλογή δὲν διεξήχθη εἰς τὴν Θράκην ἐπὶ τῆ βάσει ἀποκλειστικῶς συνδυασμῶν, ὅπως εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ ἄτομα ὑποψηφίων. Ὡς ἐκ τούτου ὁ μόνος τρόπος ποῦ ἤμποροῦμεν νὰ προσεγγίσωμεν τὴν πραγματικότητα, εἶναι νὰ ὑπολογίσωμεν εἰς τὰς περιφερείας αὐτὰς ὄλους τοὺς ψηφισαντας ὡς Φιλελευθέρους.

Εἰς τὸν ὑπολογισμὸν δὲν ἤμπορεῖ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν παρὰ ἡ ψηφοφορία τῆς 1ης Νοεμβρίου, ὅχι δὲ καὶ αἱ κατόπιν ἀκυρώσεων λαθουσαι χώραν ὀλίγα ἐπαναληπτικὰ ἐκλογαί. Καὶ τοῦτο ὅχι μόνον διότι ἤμπο-

¹ Πρὸς κατανόησιν ἤμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα. Ἐὰν εἰς μίαν περιφέρειαν ἐψήφισαν 9000 ἐκλογεῖς καὶ ἔλαβον μέσον ὄρον οἱ μὲν Φιλελευθέροι 6000, οἱ δὲ τῆς Ἠνωμένης 4000, πλεονάζουσαι ψήφοι εἶναι 10000—9000=1000, τ.ἔ. 10^ο/₁₀₀. Κατὰ τὸ ποσοστὸν, λοιπὸν, τοῦτο πρέπει νὰ περιορισθοῦν αἱ ψήφοι ἐκάστου κόμματος, ὅποτε μένουσι νὰ ἔχουν οἱ μὲν Φιλελευθέροι 5400, οἱ δὲ τῆς Ἠνωμένης 3600, δηλ. ὅλοι ὁμοῦ ὅσοι ἐκλογεῖς ἐψήφισαν.

² Αἱ ὡς πλεονάζουσαι ἀφαιρούμεναι ψήφοι ὡς ἀνωτέρω εἶναι τῆς μὲν Ἠνωμένης 13.967, τῶν δὲ Φιλελευθέρων 11.713.

ρεῖ νὰ ἀμφισβητηθῆ ἡ νομιμότης τῆς ἀκυρώσεως, ἀλλὰ κυρίως διότι μετὰ τὴν κατόπιν τῶν ἐκλογῶν ἐπελθοῦσαν ἀνατροπὴν, προσκλήθη τόσον ἀνώμαλος κατάστασις, ὥστε ἐδημιουργήθησαν ἐντελῶς διαφορετικοὶ πολιτικοὶ ὄροι εἰς τὸν τόπον καὶ ὅ,τι μᾶς ἐνδιαφέρει ἀποκλειστικῶς καὶ ἔχει ἀξίαν διὰ τὸ ζήτημα ποῦ μᾶς ἀπασχολεῖ, εἶναι τὸ φρόνημα ποῦ ἐξεδήλωσεν ὁ λαὸς κατὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου μὲ τοὺς ὑπάρχοντας τότε πολιτικοὺς ὄρους.

Ἐπὶ τῆ βάσει λοιπὸν τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν δεδομένων¹) τῶν ἐκλογῶν τῆς 1ης Νοεμβρίου καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ἀνωτέρω ὑπολογισμοὺς, εὐρίσκωμεν ὅτι ἐπὶ 746.946 ἐκλογέων ποῦ ἐψήφισαν εἰς ὄλον τὸ Κράτος—ἐκτός, ἐννοεῖται, τῶν ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ ποῦ ἐψήφισαν εἰς τὸ μέτωπον, τοῦ ὁποῦ αἱ ἐκλογαὶ ἠκυρώθησαν καὶ δὲν ἐγνωστοποιήθησαν—συνεκέντρωσαν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ μὲν Φιλελευθέροι 375.803, οἱ

¹) Ὡς τοιαῦτα ἐλήφθησαν τὰ ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν διοικητικῶν ἀντιπροσώπων εἰς τὰς Νομαρχίας καὶ ἐκεῖθεν συνεκέντρωθησαν διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Στατιστικῆς. Οἱ ἀριθμοὶ ποῦ ἐδημοσιεύθησαν παλαιότερα εἰς ἐφημερίδας, τοὺς ὁποίους ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ κ. Μ. Γ. Γεωργαντᾶς εἰς τὸ βιβλίον του: Περὶ ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως μειονοψηφῶν, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησεν, ὅταν ἐξετυποῦτο ἡ παρούσα μελέτη, εἶναι φανταστικοί. Ἐπίσης ἐντελῶς φανταστικὸς ἦτο ὁ ὑπολογισμὸς, τοῦ ὁποῦ ἐγινε μεγάλη χρῆσις εἰς τὸν τύπον καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον δῆθεν οἱ τῆς Ἠνωμένης συνεκέντρωσαν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ 55^ο/₁₀₀ τῶν ἐκλογέων καὶ οἱ Φιλελευθέροι τὰ 45^ο/₁₀₀. Ὁ ὑπολογισμὸς τῶν κομματικῶν δυνάμεων θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, νὰ ληφθῆ δηλ. ὑπ' ὄψιν ἀντὶ τοῦ μέσου ὄρου τὸ ἄθροισμα τῶν ψήφων τῶν σχετικῶν ὑποψηφίων. Ὁ τρόπος αὐτὸς καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ πόρισμα, διότι ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῶν μέσων ὄρων δύο ὁμάδων ἀριθμῶν εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἄθροισμάτων τῶν αὐτῶν ὁμάδων ἀριθμῶν. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι παρουσιάζει μεγαλύτερους ἀριθμοὺς, ἀπομακρυνομένους πολὺ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκλογέων, τῶν ὁποίων ἡ κομματικὴ κατανομή μᾶς ἐνδιαφέρει, δὲν ἤμπορεῖ νὰ εφαρμοσθῆ εἰς τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας, εἰς τὰς ὁποίας τυχὸν τὸ ἐν ἡ τὸ ἄλλο κόμμα δὲν ἔχει πλήρη ἀριθμὸν ὑποψηφίων, ὅπως συνέβη εἰς τὴν Φλώριναν εἰς τοὺς Φιλελευθέρους καὶ εἰς τὴν Χίον εἰς τοὺς τῆς Ἠνωμένης. Εἰς τὰς περιφερείας αὐτὰς οἱ ὀπαδοὶ τοῦ κόμματος μὲ πλήρη συνδυασμὸν ἐψήφισαν περισσότερους ὑποψηφίους παρὰ οἱ ἀντίπαλοί των. Κατ' ἀκολουθίαν τὰ σχετικὰ ἄθροίσματα δὲν παριστοῦν τὴν κατανομήν τῶν κομματικῶν δυνάμεων. Τούναντίον οἱ μέσοι ὄροι παριστοῦν τὴν κατανομήν αὐτήν, διότι εὐρίσκονται διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ ἄθροίσματος τῶν ψήφων ποῦ ἐπῆραν οἱ λαμβανόμενοι ὑπ' ὄψιν ὑποψήφιοι ἐκάστου κόμματος μὲ τὸν ἀριθμὸν ὅχι τῶν σχετικῶν βουλευτικῶν θέσεων, ἀλλὰ τῶν ὑποψηφίων αὐτῶν.

δὲ τῆς Ἠνωμένης 368.678 ¹⁾). Ἐν τούτοις οἱ Φιλελεύθεροι ἐπὶ 369 βουλευτικῶν θέσεων ἐκέρδισαν μόνον 118, ἤτοι τὸ τρίτον περίπου, τὸ ὅποσον περιωρίσθη, μετὰ τὰς γενομένας ἀκυρώσεις ἐκλογῶν καὶ ἀποσκιρτήσεις Μουσουλμάνων εἰς τὸ τέταρτον περίπου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν. Εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα, δηλ. τὴν πρὸ τοῦ 1912, οἱ τῆς Ἠνωμένης ἔλαβον ἐν συνόλῳ 255.437 ψήφους καὶ ἐξέλεξαν 177 βουλευτάς, οἱ Φιλελεύθεροι ἔλαβον ἐν συνόλῳ 172.717 καὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐκλέξουν παρὰ μόνον 7 βουλευτάς, καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς μικρὰς περιφερείας Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ἄρτης. Εἰς τὰς μεγάλας περιφερείας ἀπεκλείσθησαν ἐντελῶς οἱ Φιλελεύθεροι ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀντιπροσώπευσης, παρ' ὅλην τὴν μεγάλην δύναμιν ποῦ ἔδειξαν ὅτι εἶχαν. Εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐπὶ παραδείγματι οἱ τῆς Ἠνωμένης, συγκεντρώσαντες 46.535 ψήφους, ἐπῆραν καὶ τὰς 22 βουλευτικὰς θέσεις, δηλ. κάθε 2128 ὁπαδοὶ τῆς Ἠνωμένης ἐξέλεξαν καὶ ἀνὰ ἓνα φίλον τοὺς βουλευτῆν. Ἀντιθέτως οἱ 36180 Φιλελεύθεροι τῆς Ἀττικῆς δὲν ἐξέλεξαν κανένα, ἀποτυχόντες καὶ τοῦ κ. Βενιζέλου, ὁ ὅποτος ἔλαβε 39.879 ψήφους. Εἰς τὴν Ἀχαΐαν καὶ Ἠλιδα σχετικῶς μικρὰ πλειοψηφία ἔδοσεν ἀπόλυτον νίκην εἰς τοὺς τῆς Ἠνωμένης. Κάθε 1369 ἐξ αὐτῶν ἐξέλεξαν ἀνὰ ἓνα βουλευτῆν, ἐνῶ 18,485 ὁμοῦ Φιλελεύθεροι ἀπεκλείσθησαν ἐντελῶς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀντιπροσώπευσης εἰς τὴν Βουλῆν. Λεπτομερέστερον ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν ἀνωτέρω ὑπολογισμῶν ἔχουν τὰ ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα τῆς 1ης Νοεμβρίου κατὰ ἐκλογικὰς περιφερείας ὡς ἐξῆς. (Ἴδε εἰς τὸ τέλος τὸν πίνακα Α.)

Τοιοῦτοτρόπως, χάρις εἰς τὴν κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογὴν, διὰ τῶν ἐκλογῶν τῆς 1ης Νοεμβρίου, ἡ μειοψηφία τοῦ λαοῦ εἰσηλθεν εἰς τὴν Βουλῆν ὡς πλειοψηφία καὶ ἐκανόνισε τὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους ἀντι-

¹⁾ Οἱ ὑπολειπόμενοι 2465—ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐπί ἐλαττον διαφορὰν ποῦ ὑπάρχει εἰς μερικὰς ἐκλογικὰς περιφερείας τοῦ ἀθροίσματος τῶν δύο μέσων ὄρων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ψηφισάντων—ἐψηφισαν ἀποκλειστικῶς ἄλλους ὑποψηφίους, εἴτε ἀνεξαρτήτως εἴτε ἀνήκοντες εἰς κόμμα, μὴ ἀποκλεισμένων καὶ τῶν δύο μεγάλων κομμάτων, διότι, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὅπου ὑπῆρχαν περισσότεροι τοῦ ἑνὸς συνδυασμοὶ τοῦ αὐτοῦ κόμματος ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν μόνον οἱ πλειοψηφήσαντες μέχρι ἀριθμοῦ ἰσού πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σχετικῶν βουλευτικῶν θέσεων. Οἱ περισσότεροι ἐκ τούτων τῶν 2465 ἀναμφισβητήτως ἀνήκουν εἰς τὸ φιλελεύθερον κόμμα, διότι παρουσιάζονται κατὰ πλειοψηφίαν εἰς περιφερείας ποῦ εἶχαν διαιρεθῆ αἱ κομματικαὶ δυνάμεις τῶν Φιλελευθέρων λόγῳ τῶν πολλῶν συνδυασμῶν, δηλ. εἰς τὴν Ἄρταν, Δράμαν, Λέσβον καὶ Χίον. Ἄλλ' ἢ ἐξακριβωσὶς τῆς κομματικῆς τῶν κατανομῆς εἶναι φυσικὰ ἀδύνατος καὶ δὲν ἔχει ἄλλως τε σημασίαν, λόγῳ τοῦ ἐλαχίστου ἀριθμοῦ.

θέτως πρὸς τὴν θέλησιν τῆς πλειοψηφίας, διὰ νὰ ἀπολήξῃ εἰς τὴν μεγάλην ἐθνικὴν συμφεράν.

V

Τὰ τερατώδη αὐτὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφευχθοῦν χωρὶς νὰ καταργηθῇ τὸ σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς, τὸ ὅποσον εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς βάσεις κάθε πολιτεύματος, στηριζομένου εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητά τῶν πολιτῶν.

Ἐνας ἀπλοῦς τρόπος μὲ τὸν ὅποσον ἐσκέφθησαν νὰ ἀντικαταστήσουν τὸ σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς καὶ ἐμποδίσουν τὰ κακὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα, εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἐφαρμόζομεν εἰς τὰς δημοτικὰς καὶ κοινοτικὰς ἐκλογὰς μας. Συνίσταται, ὅπως γνωρίζετε, εἰς τὸ ὅτι ὁ ἐκλογεὺς ἔχει δικαίωμα νὰ γράψῃ εἰς τὸ ψηφοδέλιόν του ὀνόματα ὑποψηφίων ὀλιγωτέρων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων, δηλ. δικαιούται νὰ ψηφίσῃ ἀριθμὸν ὑποψηφίων τοῦλάχιστον κατὰ ἓνα κατώτερον ἀπὸ τὸ ἀριθμὸν τῶν ἐκλεγομένων ἀντιπροσώπων. Τοιοῦτοτρόπως ἐκλέγονται ἀναγκαστικῶς ἀντιπρόσωποι καὶ ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν.

Τὸ σύστημα τοῦτο ⁽¹⁾ πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου χρειάζονται ἐκλογικαὶ περιφέρειαι, ἐκλέγουσαι ἀνὰ τρεῖς τοῦλάχιστον ἀντιπροσώπους, περιορίζει προφανῶς τὰ ἄτοπα τοῦ συστήματος τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς, ἐμποδίζει, τείνει εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κατάκτησιν ὅλων τῶν θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων ἀπὸ μόνην τὴν πλειοψηφίαν. Ἐχει ὅμως σοβαρώτατα ἐλαττώματα. Προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν δύο μόνον κομμάτων καὶ οἱ ἐκλεγόμενοι ἀντιπρόσωποι ἀπὸ κάθε κόμμα δὲν εὐρίσκονται εἰς καμμίαν ἀναλογίαν μὲ τὴν πραγματικὴν δύναμιν αὐτῶν. Ἐάν, ἀντι δύο,

⁽¹⁾ Τὸ πρῶτον ἐπροτάθη κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν.—1793— ἀπὸ τὸν Condorcet. Ἐφηροδόθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τὰ 1867 ἕως τὰ 1885 διὰ μόνον 13 ἐκλογικὰ διαμερίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξελέγοντο τότε ἐξαιρετικῶς 2—4 ἀντιπρόσωποι. Εἰς τὰ ἄλλα διαμερίσματα ἐξελέγοντο ἀνὰ εἰς καὶ ὁ κανὼν αὐτὸς ἐγενικεύθη ἀπὸ τὰ 1885. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐφηροδόθη ἐπὶ τινα καιρὸν —1882—1891— καὶ εἰς τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας μόνον, εἰς τὰς ὁποίας ἐξελέγοντο ἀνὰ πέντε βουλευταί. Εἰς τὴν Βραζιλίαν ἐφηροδόθη ἀρκετὸν καιρὸν εἰς τὰς βουλευτικὰς καὶ τὰς κοινοτικὰς ἐκλογὰς, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν μελῶν τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων. Εἰς τὴν Ν. Ἰόρκην ἐφηροδόθη τὸ 1867 εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Ἐτυχεν ἐφαρμογῆς ἐπίσης εἰς τὴν Ἰσπανίαν εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς καὶ εἰς περιφερείας μόνον ἐκλεγούσας ὀρισμένον ἀριθμὸν βουλευτῶν, εἰς τὴν Παρτογαλίαν εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς καὶ εἰς τινὰς Καντόνια τῆς Ἑλβετίας καὶ Κράτη τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐνόρκων, δικαστῶν καὶ κοινοτικῶν συμβούλων. Εἰς ἔν μάλιστα Ἑλβετικῶν Καντόνιον ἐφηροδόθη εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Κυβερνήσεως (Statsrat).

ὕπαρχον περισσότερα κόμματα, είναι εύκολον νὰ πάρῃ τὰς περισσότερας θέσεις, δηλ. τὴν πλειοψηφίαν, κόμμα, τὸ ὁποῖον γενικῶς μὲν μειοψηφεῖ, ἔχει ὁμως σχετικὴν πλειοψηφίαν ἀπέναντι τῶν ἄλλων κομμάτων. Ὅπως εἶναι ἐπίσης εύκολον νὰ ἀποκλεισθῇ ἐντελῶς ἀπὸ κάθε ἀντιπροσώπουσιν ἰσχυρὸν κόμμα τὸ ὁποῖον μόνον ἐλάχιστα μειοψηφεῖ ἀπὸ τὸ ἐπιτυχάνον κόμμα. (1) Διὰ τοῦτο ἤμπορεῖ τὸ σύστημα τοῦτο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν κοινοτικῶν καὶ δημοτικῶν συμβουλίων, διὰ τὰ ὅποια ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία κομματικῆς δυνάμεως καὶ ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων δὲν ἔχει τόσῃν σημασίαν καὶ ἐφόσον τὰ σχετικὰ κόμματα, τὰ ἀναπτύσσοντα χωριστὴν κοινοτικὴν πολιτικὴν, ὅπως καὶ κρατικὴν, δὲν εἶναι περισσώτερα τῶν δύο. Εἰς τὸν τόπον μας συνέτρεχαν οἱ ὄροι αὐτοὶ ὡς πρὸς τὰ κοινοτικά καὶ δημοτικά συμβούλια καὶ δι' αὐτὸ ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπετέλεσε πρόβodon ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τοῦτου τῆς περιορισμένης ψήφου, ὅπως λέγεται, ὅσον καὶ ἂν καὶ μὲ τὸ προηγούμενον σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς ἐξελέγοντο κατὰ κανόνα σύμβουλοι καὶ ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν, κάποτε μάλιστα περισσότεροι ἀπ' αὐτὴν παρὰ ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν, ἐπειδὴ ὁ κομματικὸς φανατισμὸς ἐξητμίζετο εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δημάρχων καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν συμβούλων ἐπηρεάζετο κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἐκλεκτικότητα, τὴν ὁποίαν διηκυδύουν ὁ τεχνικὸς τρόπος τῆς ἐκλογῆς, δηλ. τὸ σφαιρίδιον. (2)

Ἀντιθέτως διὰ τὴν ἐκλογὴν βουλευτῶν τὸ σύστημα τῆς περιορισμέ-

(1) Ἴδου ἓνα παράδειγμα: Εἰς μίαν ἐκλογικὴν περιφέρειαν ὑπάρχουν τρεῖς κόμματα (Α, Β, Γ), ἐγγέγονται 9 ἀντιπρόσωποι καὶ κάθε ἐκλογεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ 6 ὑποψηφίους. Τὸ κόμμα Α λαμβάνει 3.500 ψήφους, τὸ κόμμα Β 3.300 καὶ τὸ κόμμα Γ 3.200. Τὸ κόμμα Α θὰ ἐκλέξῃ 6 ἀντιπρόσωπους, δηλ. τὴν πλειοψηφίαν, ἂν καὶ γενικῶς εὐρίσκειται εἰς μειοψηφίαν, τὸ κόμμα Β θὰ ἐκλέξῃ τρεῖς καὶ τὸ κόμμα Γ κανένα, ἂν καὶ ἔχῃ σοβαρὰν δυνάμιν—ἴσην πρὸς τὸ τρίτον περίπου τῶν ἐκλογέων— καὶ ἐλάχιστα ἀπέχει ἀπὸ τὰ ἄλλα κόμματα.

(2) Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ συστήματος τῆς περιορισμένης ψήφου θὰ ἦσαν πλέον εὐχάριστα, ἂν δὲν εἶχε γίνῃ τὸ σφάλμα νὰ συνδυασθῇ μὲ τρόπον πληρώσεως τῶν μετὰ τὴν γενικὴν ἐκλογὴν κενουμένων θέσεων, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστον πρὸς αὐτό. Τὸ σύστημα τῆς περιορισμένης ψήφου ἀπαιτεῖ τὴν ἐκλογὴν διαιτέρων ἀναπληρωματικῶν ἀντιπροσώπων. Κατὰ τὸν ἰδικόν μας νόμον περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων πρὸς πληρώσιν τῶν κενῶν καλοῦνται οἱ ἐπιλαχόντες κατὰ σειρὰν πλειοψηφίας, ἀλλ' αὐτοὶ προέρχονται ὅλοι ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν. Τοιοῦτοτρόπως συνέβη τὸ ἄτοπον, τὸ ὁποῖον ἠγνόηθη καὶ ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀναβολὴν τῆς ἐνεργείας ἐκλογῶν, νὰ μεταβληθῇ ἡ κομματικὴ σύνθεσις πλειστῶν συμβουλίων, νὰ ἀποκτήσουν τὴν ὑπεροχὴν εἰς αὐτὰ αἱ μειοψηφαί.

νης ψήφου δὲν εἶναι ἱκανοποιητικόν. Διὰ τὴν Βουλὴν ἔχει πολὺ μεγαλύτεραν σημασίαν ἢ ἀναλογία κομματικῶν δυνάμεων καὶ ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων. Ἡ ἐκ τῶν προτέρων παραχώρησις τοῦ ἐνός τρίτου ἢ τετάρτου τῶν θέσεων ἐκάστου διαμερίσματος εἰς τὴν μειοψηφίαν, εἰς μίαν ὅσονδήποτε μικρὰν μειοψηφίαν καὶ τῶν δύο τρίτων ἢ τριῶν τετάρτων εἰς τὴν πλειοψηφίαν, εἰς ὁποῖονδήποτε πλειοψηφίαν, δὲν συμβιβάζεται οὔτε πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης οὔτε πρὸς τὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν τῆς δικαιοδοσίας τοῦ νομοθετικοῦ σώματος. Ἀφίνω ὅτι ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξέλιξις προκαλεῖ ἀναγκαίως πολλαπλασιασμὸν τῶν κομμάτων, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν προσαρμόζεται τὸ σύστημα τοῦτο τῆς περιορισμένης ψήφου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ πλέον δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐμποδίσῃ πάντοτε οὔτε τὸν τέλειον ἀποκλεισμὸν ἀπὸ κάθε ἀντιπροσώπουσιν μιᾶς μειοψηφίας, ἐχούσης ὑπὲρ αὐτῆς πλέον τοῦ τρίτου τῶν ἐκλογέων (1) οὔτε τὴν κατάκτησιν τῶν περισσότερων θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν ἐν περιπτώσει ἀνωμάλου κατανομῆς τῶν κομματικῶν δυνάμεων εἰς τὰς διαφόρους ἐκλογικὰς περιφέρειας. (2)

Συγγενὲς πρὸς τὸ σύστημα τῆς περιορισμένης ψήφου καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀποβλέπον σκοπὸν εἶναι τὸ σύστημα τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἐκλογεὺς δικαιούται δὴ ἐκλέξῃ ἓνα μόνον ὑποψήφιον, ἂν

(1) Ἴδου ἓν παράδειγμα: Εἰς μίαν περιφέρειαν ἐκ τῶν 1.900 ἐκλογέων οἱ 1.200 ἀνήκουν εἰς τὸ ἓν κόμμα, τὸ ριζοσπαστικόν, οἱ ὑπόλοιποι εἰς τὸ ἄλλο, τὸ συντηρητικόν. Ἐκλέγονται τρεῖς ἀντιπρόσωποι καὶ κάθε ἐκλογεὺς δικαιούται νὰ ψηφίσῃ μόνον δύο. Τὸ ριζοσπαστικόν κόμμα ἔχει τρεῖς ὑποψηφίους, τοὺς Α, Β καὶ Γ, τὸ συντηρητικὸν δύο, τοὺς Δ καὶ Ε. Τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα, ἔχον καλὴν ὀργάνωσιν κατανέμει τοὺς ἐκλογεὺς του ὡς ἑξῆς: 400 ψηφίζουν ὑπὲρ τῶν Α καὶ Β, 400 ὑπὲρ τῶν Β καὶ Γ καὶ οἱ ὑπόλοιποι 400 ὑπὲρ τῶν Γ καὶ Α. Κατὰ συνέπειαν ἐκλέγονται καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι, διότι ἕκαστος ἐξ αὐτῶν λαμβάνει 800 ψήφους, δηλ. περισσότερας ἀπὸ ὅσοι εἶναι ὅλοι ὁμοῦ οἱ συντηρητικοὶ ἐκλογεὺς, οἱ ὁποῖοι φυσικὰ δὲν κατορθώνουν νὰ ἐκλέξουν κανένα.

(2) Ἐπαναλαμβάνω, προσηροσμένον εἰς τὸ ζήτημα, τὸ παράδειγμα τοῦ ἐρημοποίησα ἀνωτέρω (III), ὅπως δεῖξω τὰ ἄτοπα τοῦ συστήματος τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς. Ἐνα Κράτος διαιρεῖται εἰς 16 ἐκλογικὰς περιφέρειας, εἰς τὰς ὁποίας ψηφίζουν ἀνὰ 10.000 ἐκλογεὺς καὶ ἐκλέγονται ἀνὰ 10 βουλευταὶ. Κάθε ἐκλογεὺς δικαιούται νὰ ψηφίσῃ μόνον 7 ὑποψηφίους. Τὸ ἓν τῶν κομμάτων Α λαμβάνει εἰς τὰς 10 περιφέρειας ἀνὰ 6.000 ψήφους καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους 6 ἀνὰ 2.000, δηλ. ἐν συνόλῳ 72.000 ψήφους, τ. ἔ. τὴν μειοψηφίαν. Ἐν τούτοις ἐπιτυγχάνει εἰς τὰς δέκα πρώτας περιφέρειας ἀνὰ 7 βουλευτὰς καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους 6 ἀνὰ 3, ἐν συνόλῳ 88, δηλ. τὴν πλειοψηφίαν. Ἀντιστρόφως τὸ κόμμα Β λαμβάνει εἰς τὰς 10 πρώτας περιφέρειας ἀνὰ 4000 ψήφους καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους 6 ἀνὰ 8000, κατὰ συνέπειαν ἐν συνόλῳ 88.000 ψήφους, δηλ. τὴν πλειοψηφίαν, ἐν τούτοις ἐκλέγει εἰς μὲν τὰς δέκα πρώτας περιφέρειας ἀνὰ τρεῖς βουλευτὰς καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους 6 ἀνὰ 7, ἐν συνόλῳ 72, δηλ. τὴν μειοψηφίαν.

καὶ εἰς τὴν σχετικὴν περιφέρειαν ἐκλέγονται περισσότεροι, δηλ. ὁ περιορισμὸς τῆς ψήφου φθάνει εἰς τὸ ἀνώτατον ὅριον. Τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς τὸν τόπον μας γνωστὸν, διότι πολλάκις ὑπεστηρίχθη παλαιότερα ἢ εἰσαγωγῆ του, (1) ἐφηρμόσθη δὲ καὶ εἰς τὴν Κρητικὴν Πολιτείαν κατ' ἐπανάληψιν (2) ἔχει τὸ σοβαρώτατον ἐλάττωμα ὅτι ἀφίνει ἐντελῶς εἰς τὴν τύχην τὴν ἐπικράτησιν τῆς πλειοψηφίας καὶ ἐν γένει τὴν ἐκπροσώπησιν ἐκάστης μερίδος ἀναλόγως τῆς δυνάμεώς της. Διότι, ἐφόσον δὲν εἶναι εὐκολον νὰ γνωρίζῃ κάθε κόμμα τὰς ψήφους ποῦ διαθέτει, δύναται νὰ συμβῇ ὥστε μερικοὶ ὑποψήφιοι ἐνὸς κόμματος νὰ συγκεντρώσουν πάρα πολλοὺς ψήφους, ἄλλοι δὲ ἐλαχίστας

(1) Εἰς τὰ 1871 ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν σχέδιον τόμου ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν Κομμουνδούρου πρὸς καθιέρωσιν τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου, τὸ ὁποῖον δὲν ἐψηφίσθη. Βραδύτερον ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἔστω καὶ παροδικῶς, διάφοροι πολιτικοί, ἐν οἷς ὁ Δ. Ράλλης καὶ θεωρητικοί, ὡς ὁ Θ. Φλογαίτης, Ἐγχειρίδιον Συνταγματικοῦ Δικαίου § 132, ὁ Ἡλ. Ζέγγελος. Τὸ ἐν Ἑλλάδι κρατοῦν κοινοβουλευτικὸν δίκαιον σελ. 140. Ὁ Ν. Σαρίπολας, πατήρ, Πραγματεία τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου, τόμ. II σελ. 204, ὑποστηρίζει ἐπίσης τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν, τοῦ σχηματισμοῦ δηλ. καθ' ὅλον τὸ Κράτος μίας μόνης ἐκλογικῆς περιφέρειας. Πάντες οὗτοι ὁρμῶνται εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου καὶ ἀπὸ λόγους γενικοὺς, τὴν ἀρχὴν τῆς πολιτικῆς ἰσότητος, τὴν ἀνάγκην ἐκπροσώπησεως καὶ τῶν μειοψηφῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τοῦτου ἠθέλαν καταργηθῆ οἱ ἐκλογικοὶ συνδυασμοί, εἰς τοὺς ὁποίους, σχηματιζομένους συνά, ἐφόσον ἴσχυεν ἡ ἐπαρχιακὴ ἐκλογικὴ περιφέρεια, ἐπὶ τῇ βάσει προσωπικῶν συμφωνιῶν, ἀνεξαρτήτως κομματικῆς ἀποχρώσεως, ἀπεδίδοτο ἢ διαφθορὰ τῶν ἐκλογέων, αἰνοθεταὶ καὶ αἱ κυβερνητικαὶ ἐπεμβάσεις.

(2) Τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου καθιερώθη διὰ τοῦ Συντάγματος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας (1899), τοῦ ὁποῖου τὸ σχετικὸν ἀρθρον 41 ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τὰ αἰρετὰ μέλη τῆς Βουλῆς ἐκλέγονται κατὰ νομοῦς, διὰ τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου, κατ' ἀναλογίαν ἐνὸς βουλευτοῦ πρὸς πεντακισχιλίους κατοίκους ἢ κλάσμα τοῦ ἀριθμοῦ τοῦτου καὶ διὰ συστήματος ψηφοφορίας, ἐξασφαλίζοντος ὅσον τὸ δυνατόν πληρέστερον τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν μειοψηφῶν». Διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου (1901) τὸ σύστημα τοῦτου τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου, καθιερώθη διὰ τὰς βουλευτικὰς, δημοτικὰς, κοινοτικὰς καὶ νομαρχιακὰς ἐκλογὰς. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐφηρμόσθη εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς μέχρι τοῦ 1905 (κίνημα Θεορίσσου), ὁπότε καταργήθη διὰ τοῦ νόμου 625. Μετὰ τὸ πρᾶξικότημα τοῦ 1908, διὰ τοῦ ὁποῖου καταργήθη ἡ Ἀρμοστεία, διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 18 Δεκεμβρίου 1909 τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ καθιερώθη ἐκ νέου διὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποῖου ἐγέναν αἱ ἐκλογαὶ τοῦ 1910, αἱ καὶ τελευταῖαι πρὸ τῆς ἐνώσεως. Εἰς τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς ἐφηρμόσθη τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου μέχρι τοῦ 1906 μόνον μίαν φορὰν, διότι ὁ πρίγκιψ Γεώργιος ἐπέμενε νὰ διορίζῃ τοὺς δημοτικοὺς ἄρχοντας. Ἐκλογαὶ νομαρχιακῶν συμβούλων δὲν ἐγέναν ποτε.

καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐκλογοῦν μόνον οἱ πρῶτοι καὶ νὰ ἀποτύχουν ἄλλοι οἱ ἄλλοι, ἐνῶ ὁ ὀλιγὸς ἀριθμὸς τῶν ψήφων τοῦ αὐτοῦ κόμματος δικαιολογεῖ τὴν ἐπιτυχίαν περισσότερων ὑποψηφίων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι εὐκολον ἢ μειοψηφία τῶν πολιτῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βουλὴν ὡς πλειοψηφία. Μόνον ἐὰν ὑπάρχουν ἐξαιρετικῶς καλὰ κομματικὰ ὄργανώσεις καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐκλογέων ἀνήκῃ εἰς αὐτάς, ὥστε νὰ ἴναι ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν τὸ φρόνημά των, καὶ συγχρόνως ἀσκήτῃ αὐστηρὰ κομματικὴ πειθαρχία, ἡμπορεῖ νὰ περιορισθῇ μεγάλως ὁ κίνδυνος τοιοῦτου ἀποτελέσματος. Ἐκτὸς τοῦτου τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου μεταβάλλει τὸν ἀγῶνα εἰς προσωπικόν, αὐξάνει ἀντὶ νὰ περιορίζῃ, ὅπως ἐπερίμεναν οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ συστήματος, τοὺς μεταξὺ ἐκλογέως καὶ ὑποψηφίου δεσμούς, δηλ. τὸν προσωπικὸν κομματισμόν, διότι κατ' οὐσίαν ἐντὸς τῆς εὐρείας εἰσάγει τὴν στενωπάτην ἐκλογικὴν περιφέρειαν, ἀφοῦ καὶ ἐλάχιστος ἀριθμὸς ἐκλογέων εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν ἐπιτυχίαν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἀτελέστερον ἀπὸ ἄλλα τὰ σχετικὰ συστήματα.

Ἐνθα ἄλλος τρόπος κατανομῆς τῶν βουλευτικῶν θέσεων συγγενῆς πρὸς τοὺς δύο προηγουμένους καὶ ἐπίσης ἀπλοῦς εἶναι ὁ ἀκόλουθος. Ὁ ἐκλογεὺς ἔχει μὲν τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ τόσας ψήφους, ὅσαι θέσεις ἀντιπροσώπων πρὸς κατάληψιν ὑπάρχουν, ἀλλὰ δύναται ἢ νὰ δώσῃ τὰς ψήφους αὐτάς εἰς ἰσαριθμοὺς ὑποψηφίους ἀνὰ μίαν εἰς ἕκαστον ἢ νὰ τὰς δώσῃ, εἴτε ἄλλας ὁμοῦ εἴτε μερικὰς ἐξ αὐτῶν, εἰς ἕνα μόνον ὑποψήφιον ἢ καὶ εἰς περισσότερους, ἀλλὰ φυσικὰ πάντως ὀλιγωτέρους ἀπὸ τὰς πρὸς κατάληψιν θέσεις. Τοῦτο γίνεται ἢ διὰ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος ἐνὸς μόνον ὑποψηφίου εἰς τὸ ψηφοδέλτιον, ὁπότε θεωροῦνται ὅτι δίδονται ὑπὲρ αὐτοῦ ἄλλαι αἱ ψήφοι ποῦ διαθέτει ὁ ἐκλογεὺς, ἢ διὰ τῆς πολλαπλῆς ἐγγραφῆς εἰς τὸ ψηφοδέλτιον τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοῦ ὑποψηφίου, ὁπότε θεωροῦνται ὅτι δίδονται ὑπὲρ αὐτοῦ ψήφοι ἰσάριθμοι μετὰ τὴν ἀναγραφὴν του.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ποῦ καλεῖται σύστημα τῆς ἐπισωρευτικῆς

1. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦτου εἰς τὴν Κρήτην παρουσίασε μεγάλην ἀνισότητά ψήφων ποῦ ἐλάμβαναν οἱ ἐπιτυγχάνοντες καὶ ἐπικίνδυνον ἀνάπτυξιμον προσωπικοῦ κομματισμοῦ. Εἰς τὰ ἄλλα Κράτη ἐλάχιστα ἐφηρμόσθη τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου. — Ἀμβούργον καὶ Βραζιλία.

ψήφου, δύναται ἢ μειοψηφία, συγκεντρώνουσα τὰς ψήφους τῆς εἰς ἓνα ὑποψήφιον ἢ εἰς ἀριθμὸν ὑποψηφίων κατώτερον τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων ἀντιπροσώπων. Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν αὐτοῦ τοῦ συστήματος ἀπαιτεῖται καλὸς ὑπολογισμὸς τῶν κομματικῶν δυνάμεων καὶ αὐστηρὰ κομματικὴ πειθαρχία ποῦ προϋποθέτουν ἀρίστην κομματικὴν ὀργάνωσιν. Διότι, ἐὰν μία μειοψηφία ὑπερτιμῶσα τὰς δυνάμεις τῆς ἢ μὴ δυναμένη νὰ ἀσκήσῃ πειθαρχίαν ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς, δὲν κάμῃ ἐπισώρευσιν ἢ ἐπαρκῆ ἐπισώρευσιν ψήφων δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἔντελῶς ἀπὸ κάθε ἀντιπροσώπουσιν¹. Καὶ ἀντιστρόφως, ἐὰν μία πλειοψηφία ὑποτιμῶσα τὰς δυνάμεις τῆς, κάμῃ ἄνευ ἀνάγκης ἐπισώρευσιν ψήφων, εἶναι εὐκόλον νὰ ἀφήσῃ νὰ κατακτηθοῦν αἱ περισσότεραι θέσεις ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν². Τὸ ἴδιον ἢμπορεῖ νὰ πάθῃ, ἐὰν δὲν κάμῃ τὴν ἐπιβαλλομένην ἐπισώρευσιν ψήφων³. Τοιαῦτα ἀντίστροφα ἀποτελέσματα παρουσιάσθησαν εἰς με-

1. Ἴδου ἓνα παράδειγμα τοιαύτης περιπτώσεως. Εἰς μίαν περιφέρειαν ψηφίζουν 2000, τὸ ἐν κόμμα—ριζοσπαστικὸν—ἔχει 1200, τὸ ἄλλο—συντηρητικὸν—800, κάθε κόμμα ἔχει τρεῖς ὑποψηφίους, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ ἐκλεκτοί. Οἱ 1200 ριζοσπαστικοὶ ψηφίζουν ὅλοι καὶ τοὺς τρεῖς ὑποψηφίους τῶν Α, Β, καὶ Γ. Οἱ 800 συντηρητικοὶ ψηφίζουν οἱ μὲν 600 καὶ τοὺς τρεῖς ὑποψηφίους τῶν Δ, Ε, Ζ, οἱ δὲ ὑπόλοιποι 200 ψηφίζουν τὸν Ε καὶ δύο φορές τὸν Ζ. Τοιοῦτοτρόπως οἱ τρεῖς ριζοσπαστικοὶ ὑποψήφιοι λαμβάνουν ἀνά 1200 ψήφους ἕκαστος. Ἐκ δὲ τῶν συντηρητικῶν λαμβάνουν ὁ Δ 600 ψήφους, ὁ Ε 800 καὶ ὁ Ζ 1000. Κατὰ συνέπειαν ἐκλέγονται ὅλοι οἱ ριζοσπαστικοὶ καὶ κανεὶς συντηρητικὸς, ἐνῶ ἐὰν ἡ ἐπισώρευσις ἐγένετο εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν καὶ ὁ Ζ ἐλάμβανεν ἀκόμη 201 ψήφους θὰ ἐξελέγετο αὐτὸς ἀντὶ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ριζοσπαστικούς.

2. *Παράδειγμα*: Εἰς μίαν περιφέρειαν ψηφίζουν 2000, ἐκ τῶν ὁποίων 1200 ριζοσπαστικοὶ καὶ 800 συντηρητικοί. Ὑποψήφιοι Α, Β, Γ ριζοσπαστικοὶ καὶ Δ, Ε, Ζ συντηρητικοί. Ἐκ τῶν ριζοσπαστικῶν ψηφίζουν οἱ 700 καὶ τοὺς τρεῖς ὑποψηφίους τῶν, οἱ δὲ ὑπόλοιποι 500 μόνον τὸν Α. Ἐκ τῶν συντηρητικῶν ψηφίζουν οἱ 750 καὶ τοὺς τρεῖς ὑποψηφίους τῶν, οἱ δὲ ὑπόλοιποι 50 δύο φορές τὸν Δ καὶ ἀπὸ μίαν φοράν τὸν Ε. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ὅτι λαμβάνουν ἐκ τῶν ριζοσπαστικῶν ὁ Α 2200 ψήφους καὶ οἱ Β καὶ Γ ἀνά 700, ἐκ δὲ τῶν συντηρητικῶν ὁ Δ 850, ὁ Ε 800 καὶ ὁ Ζ 750. Κατὰ συνέπειαν ἐκλέγεται ἓνας μόνον ριζοσπαστικὸς, ὁ Α, παρ' ὅλην τὴν πλειοψηφίαν τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, καὶ δύο συντηρητικοί, οἱ Δ καὶ Ε. Ἐνῶ, ἂν οἱ ριζοσπαστικοὶ δὲν ἔκαναν καμμίαν ἐπισώρευσιν, θὰ ἐξελέγαν καὶ τοὺς τρεῖς ὑποψηφίους τῶν.

3. *Παράδειγμα*: Οἱ ριζοσπαστικοὶ εἶναι 1000 καὶ ἔχουν τόσους, ὅσοι καὶ αἱ θέσεις ὑποψηφίους Α, Β, Γ, τοὺς ὁποίους καὶ ψηφίζουν ὅλοι. Οἱ συντηρητικοὶ ἔχουν δύο μόνον ὑποψηφίους, τοὺς Δ καὶ Ε καὶ ψηφίζουν οἱ μὲν 400 δύο φορές τὸν Δ καὶ μίαν φοράν τὸν Ε, οἱ ἄλλοι 400 τὸν Δ καὶ δύο φορές τὸν Ε. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι λαμβάνουν ὁ Δ καὶ ὁ Ε ἀνά 1200 ψήφους καὶ ἀνά 1000 ὁ Α, Β, καὶ Γ. Κατὰ συνέπειαν ἐκλέγονται οἱ Δ καὶ Ε καὶ ἓνας ἐκ τῶν τριῶν ριζοσπαστικῶν, παρ' ὅλην τὴν πλειονοψηφίαν τῶν.

ρικὰ μέρη, ὅπου ἐφηρμόσθη τὸ σύστημα τοῦτο¹, τὸ ὅποσον ἔχει ἐπὶ πλέον τὸ μέγιστον ἐλάττωμα, ὅτι διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς δυναμένης νὰ δοθῇ παρ' ἑκάστου ἐκλογέως πολλαπλῆς ψήφου ὑπὲρ ἑνὸς ὑποψηφίου, παρέχει ἔδαφος εἰς ἀνάπτυξιν μέσων διαφθορᾶς τῶν ἐκλογέων. Παρουσιάζει δηλ. ἐντὸς σχετικῶς εὐρείας περιφέρειας—εἰς πολὺ εὐρείας περιφέρειας εἶναι δυσεφάρμοστον λόγῳ τῆς δυσκολίας τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν κομματικῶν δυνάμεων—τὰ ἐλαττώματα τῆς στενωτάτης περιφέρειας. Ἐπὶ πλέον δημιουργεῖ ἔδαφος ὑπερβολικῆς ἐπιρροῆς τῶν κομματάρχων καὶ τῶν διευθυνόντων τὰς ἐκλογάς, διότι μόνον ἢ παρακολούθησις τῶν ὁδηγιῶν τῶν ἐξασφαλίζει τὴν ἐπιτυχίαν.

Καὶ τὰ τρία ἀναφερθέντα συστήματα ἀποβλέπουν εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἀτόπων τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς, εἰς τὴν παρεμπόδισιν τῆς καταπνίξεως τῆς μειοψηφίας ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως ἀντιπροσωπεύσεως καὶ εἰς τὴν πρώτην. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς αὐτὸς, ὁ περιορισμὸς ἔστω, δὲν ἐξασφαλίζεται, ὡς ἀπεδείχθη, πάντοτε μετὰ τὰ συστήματα αὐτὰ—ἐξαιρέσει τοῦ συστήματος τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου—. Ἐκτὸς τούτου καὶ ὅταν δὲν ἐπέρχεται ἀποκλεισμὸς τῆς μιᾶς μερίδος ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἢ κατανομῆ τῶν θέσεων μεταξὺ τῶν ἢ καθορίζεται αὐθαίρετως ἢ ἐξαρτᾶται μετὰ δλα αὐτὰ τὰ συστήματα κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν τύχην. Δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ κατάληψις τῶν περισσοτέρων θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν μετὰ ὀλιγωτέρας βέβαια πάντοτε πιθανότητος ἐμφανίσεως τοιαύτης περιπτώσεως παρὰ μετὰ τὸ σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς.

Καὶ ὅσον καὶ ἂν τὰ συστήματα αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἐκάλεσαν συστήματα τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῶν μειοψηφίῶν, ἀποτελοῦν πρόοδον, συντελοῦν εἰς τὴν καταπνύσιν τῶν κομματικῶν παθῶν, εἰς τὴν ἐκλογὴν καλυτέρων ἀντιπροσώπων καὶ κατὰ κανόνα ἀκόμη, ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ, εἰς τὴν σχετικῶς δικαιότεραν κατανομὴν τῶν θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων, δὲν ἐξασφαλίζουν εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα ἐπαρκῆ δικαιοσύνην, ἀποτελοῦν χονδροειδεῖς καὶ ἐμπειρικοὺς τρόπους λύσεως αὐτοῦ. Καὶ ὁ

1. Ὅπως συνέβη εἰς μερικὰς περιφέρειας τοῦ Illinois ὅπου ἐφηρμόσθη ἀπὸ τὰ 1870 εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς. Τὸ γενικὸν ἐκλογικὸν ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἀναλογικὴ κατανομῆ τῶν βουλευτικῶν θέσεων εἰς τὰ δύο μεγάλα κόμματα τοῦ τόπου. Ἐπίσης εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἐφηρμόσθη ἀπὸ τὰ 1870 εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν σχολικῶν ἐπιτροπῶν, συχνὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατάληψιν τῶν περισσοτέρων θέσεων ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν, λόγῳ ἀδικαιολογήτου ἐπισωρεύσεως ψήφων ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν.

χαρακτήρ των αὐτῶν δὲν μεταβάλλεται μὲ τὰς προσπάθειάς ποῦ ἐγίνανται τῆς τελειοποιήσεως τῶν συστημάτων αὐτῶν. Ἡ ἱκανοποιητικὴ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων ἡμπορεῖ μόνον νὰ εὐρεθῇ ἂν ὡς σκοπὸς τῆς ἐφαρμοζομένης μεθόδου τεθῇ ἡ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς κομματικὰς δυνάμεις κατανομή τῶν θέσεων. Καὶ εἰς τοῦτο, ὄχι ἀπλῶς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἀντιπροσωπεύσεως εἰς τὰς μειοψηφίας, ἀποβλέπουν κατ' ἀρχὴν τὰ λεγόμενα συστήματα τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως ἢ τῆς κατ' ἀναλογίαν ἐκλογῆς, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐξέτασιν θὰ εἰσέλθωμεν τώρα¹.

Ἡ κατὰ μαθηματικὴν ἀναλογίαν τῶν κομματικῶν δυνάμεων κατανομή τῶν θέσεων εἶναι φανερόν ὅτι προσκόπτει εἰς τὸ ὅτι αἱ θέσεις τῶν ἀντιπροσώπων, εἴτε βουλευτῶν εἴτε κοινοτικῶν συμβούλων ἢ ἐνόρκων

1. Τοιαύτην προσπάθειαν ἀποτελεῖ ὁ συνδυασμὸς τῆς περιορισμένης ψήφου μὲ τὴν ἐπιπροσθετικὴν, ὁ ὁποῖος ἐνῶ δὲν ἐξασφαλίζει μεγαλύτεραν δικαιοσύνην, προκαλεῖ σύγχυσιν. Ὁμοίως ὁ συνδυασμὸς τῆς ἐπιπροσθετικῆς ψήφου μὲ τὸ δικαίωμα μεταβιβάσεως τῶν ψήφων, τὸ δικαίωμα δηλ. ἐκάστου ὑποψηφίου νὰ μεταβιβάσῃ εἰς οἰονδήποτε ἄλλον ὑποψήφιον θέλει τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ψήφους ἐφόσον αὐταὶ εἴτε πλεονάζουν εἴτε δὲν ἐπαρκοῦν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰδικῆς του ἐπιτυχίας. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος προσεγγίζει τὰ συστήματα τῆς κατ' ἀναλογίαν ἀντιπροσωπεύσεως, ἐπέρχεται ἐπίσης σύγχυσις ἄνευ λόγου.

1. Ἐκ τῆς πλουσιωτάτης φιλολογίας τοῦ ζητήματος τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῶν μειοψηφῶν καὶ τῆς κατ' ἀναλογίαν ἐκλογῆς περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω τὰς ἑξῆς μόνον: N. Saripolos, La démocratie et l'élection proportionnelle, Paris, 1899, tom. 2. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Ἑλληνος ἐλιστήμονος ἀποτελεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον τὴν γενικωτέραν καὶ συστηματικωτέραν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τὸσον ἀπὸ ἀπόψεως θεωρητικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως συγκριτικῆς νομοθεσίας. Ἐξ αὐτοῦ ἐλήφθη κυρίως καὶ διὰ τὴν παρούσαν μελέτην τὸ ἀφορῶν τὴν παλαιωτέραν ἐξέλιξιν τοῦ θεσμοῦ ὕλικόν. — Charles Benoist, Pour la réforme électorale, Paris, 1908. — Georges Lachepelle, La représentation proportionnelle en France et en Belgique, Paris, 1911. Ernest Cahn, Das Verhältnisswahlssystem, Berlin, 1909.

Ἑλληνιστὶ γραμμέναι εἰδικαὶ μελέται — ἐκτὸς τῆς διαπραγματεύσεως τοῦ ζητήματος εἰς γενικώτερα συγγράμματα Συνταγματικοῦ δικαίου καὶ εἰς ἄρθρα ἐφημερίδων — εἶναι ἐλάχισται, αἱ ἑξῆς: X. Ἀγγελάκη περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν μειοψηφῶν, εἰς «Παρνασσόν», 1878 τόμ. II, σελ. 703. — Α. Μυλωνᾶ, Τὰ πᾶρ' ἡμῖν κόμματα καὶ ἡ ἀναλογικὴ ἐκλογή, εἰς «Ἀρχεῖον τῶν οἴκων καὶ κοιν. ἐπιστημῶν», 1922, τόμ. 2, σελ. 35. — Δ. Θεοδοσιάδου, Τὸ ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμοστέον ἐκλογικὸν σύστημα, Ἀθήναι 1922. — Μ. Γεωργαντᾶ, Περὶ ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως μειοψηφῶν, Ἀθήναι 1923.

ἐπιδήποτε ἄλλο, ἀποτελεῖν μονάδας, μὴ ὑποκειμένας εἰς ὑποδιαίρεσιν. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς εἰς μίαν περιφέρειαν ἐκλέγωνται τρεῖς βουλευταὶ καὶ τὰ ἐπτὰ δωδέκατα τῶν ἐκλογέων ἀνήκουν εἰς τὸ ἓνα κόμμα καὶ τὰ πέντε δωδέκατα εἰς τὸ ἄλλο, πῶς εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ μία βουλευτικὴ θέσις δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποδιαιρεθῇ, νὰ κατανεμηθῶν αἱ βουλευτικαὶ θέσεις κατὰ μαθηματικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰς κομματικὰς δυνάμεις; Τὰ πέντε δωδέκατα καὶ τὰ ἐπτὰ δωδέκατα τοῦ τρίου δὲν ἡμποροῦν νὰ παρασταθῶν χωρὶς τὴν χρῆσιν κλάσματος. Ἡ δυσκολία αὕτη εἶναι τόσο μεγαλύτερα, ὅσον εἶναι μικρότερος ὁ σχετικὸς ἀριθμὸς τῶν πρὸς κατανομήν θέσεων καὶ ἀντιστρόφως, ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, τόσο περιρίζεται ἢ δυσκολίζεται. Ἐὰν ἀντὶ τριῶν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεγοῦν εἰς τὴν ἀναφερομένην περιφέρειαν 60 βουλευταὶ, ἢ κατανομή τῶν βουλευτικῶν θέσεων σύμφωνα μὲ τὰς κομματικὰς δυνάμεις θὰ ἦτο ἀπλουστάτη. Αἱ 25 θὰ παρεχωροῦντο εἰς τὸ κόμμα ποῦ ἔχει τὰ πέντε δωδέκατα τῶν ἐκλογέων καὶ αἱ 35 εἰς τὸ κόμμα ποῦ ἔχει τὰ ἐπτὰ δωδέκατα, ἢ, εἰς τὸν ἀριθμὸς τῶν πρὸς κατανομήν θέσεων εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερος, ἀλλὰ δὲν διαίρεται διὰ τοῦ 12, εἶναι ἐπὶ παραδείγματι 350, τὰ πέντε δωδέκατα αὐτοῦ εἶναι $145\frac{1}{2}$, τὰ δὲ ἐπτὰ δωδέκατα $204\frac{1}{3}$, δηλ. ἐκ τῶν 350 θέσεων αἱ 249 κατανέμονται ἀκριβῶς καὶ ἡ μία μόνον δὲν ἡμπορεῖ νὰ κατανεμηθῇ. Ἄλλ' εἰς οἰονδήποτε κόμμα καὶ ἂν παραχωρηθῇ αὕτη, ἢ ἐκ ταύτης ὠφέλεια τοῦ ἐνὸς κόμματος καὶ ἀντιστρόφως ἢ ζημία τοῦ ἄλλου εἶναι ἐλάχιστη, ἀναξία λόγου. Τόσον περισσότερο, ἐπαναλαμβάνω, ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν πρὸς κατανομήν θέσεων εἶναι μεγαλύτερος¹.

Ὡς ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι ἡ διαίρεσις τοῦ Κράτους εἰς ἐκλογικὰς περιφερείας αὐξάνει τὰς δυσκολίας τῆς κατανομῆς τῶν θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων κατὰ μαθηματικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰς κομματικὰς δυνάμεις ἰδιαίτερος εἰς κάθε περιφέρειαν. Δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου παράδοξον ὅτι ἐσκέφθησαν νὰ διευκολύνουν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος διὰ τῆς καταργήσεως τῶν ἰδιαιτέρων ἐκλογικῶν περιφερειῶν,

1. Ἡ ὠφέλεια καὶ ἀντιστρόφως ἡ ζημία ἀναγκαίως εἶναι κατωτέρα, δηλ. ἀποτελεῖ κλάσμα μίαις θέσεως, ἢ ὁποία ἐπίσης εἶναι ἀναγκαίως μέρος, δηλ. κλάσμα τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν θέσεων. Καὶ σχετικῶς μὲ τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα, εἰς τὴν μὴ δυναμένην νὰ κατανεμηθῇ θέσις δοθῇ εἰς τὸ κόμμα ποῦ ἔχει ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ πέντε δωδέκατα τῶν ἐκλογέων, ἢ ζημία ποῦ γίνεται εἰς τὸ ἄλλο κόμμα εἶναι τῆς πρὸς τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ $\frac{1}{350}$, δηλ. πρὸς $\frac{1}{2100}$.

τοῦ σχηματισμοῦ εἰς ὄλον τὸ Κράτος μιᾶς καὶ μόνης ἐκλογικῆς περιφερείας καὶ ἀντικαταστάσεως κατ' οὐσίαν τῶν τοπικῶν περιφερειῶν διὰ τῶν πολιτικῶν ἡκομματικῶν ὁμάδων, ἐλευθέρως σχηματιζομένων'.) Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ δυσκολίαι ποῦ ἀπομένουν ἀφοροῦν τὴν ἐξακριβῶσιν τῆς δυνάμεως ἐκάστου κόμματος καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιλογῆς μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων τοῦ αὐτοῦ κόμματος, ἐφόσον οὗτοι εἶναι περισσότεροι ἀπὸ ὄσους δικαιοῦται αὐτὸ νὰ ἐκλέξῃ λόγῳ τῆς δυνάμεώς του. Τὰ ζητήματα αὐτὰ παροσιάζονται εἰς κάθε σύστημα ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως καὶ θὰ τὰ ἐξετάσωμεν ἀμέσως κατόπιν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ ὅτι αἱ ὑποστηρικταὶ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἐκλογικῆς περιφερείας δὲν τὰ λύουν κατὰ τὸν ἐπιτυχέστερον τρόπον. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτου τούτου ἡ ἰδέα τῆς καταργήσεως τῶν τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν παραγινώσκει ὅτι, ὅσον καὶ ἂν διὰ τῆς ἐκλογῆς ἐκφράζεται ἡ θέλησις τῶν ἐκλογέων, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπιθυμητὸν οὗτοι νὰ κανονίζουσι τὴν στάσιν των, ἀποβλέποντες εἰς γενικωτέρας ἀρχὰς καὶ συμφέροντα, ἐν πάσῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ ἐκλογῆς ἀντιπροσώπων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνοίγεται ἀρκετὰ εὐρὴ στάδιον πρωτοβουλίας καὶ ἀτομικῆς δράσεως. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον εἰς ζητήματα προστασίας τοπικῶν συμφερόντων ἢ προσβαλλομένων δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν, ἐλέγχου τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς νομοθετικὰ ζητήματα, διότι καὶ ὅταν ἓνα κόμμα ἔχει εἰς ἄκρον λεπτομερῆ πρόγραμμα καὶ πολὺ καλὴν ὀργάνωσιν δὲν δύναται νὰ λύῃ ἐκ τῶν προτέρων ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα εἰς τὰς λεπτομερείας των οὐδὲ ἀκόμη πολλάκις εἰς τὰς κυρίας των διατάξεις οὔτε διὰ τοῦ πολιτικοῦ προγράμματος, τὸ ὅποιον προσδιορίζει μόνον τὴν πολιτικὴν κατεύθυνσιν, οὔτε καὶ διὰ τῶν γενι-

¹⁾ Ὁ γνωστότερος ὑποστηρικτῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς καὶ μόνης ἐκλογικῆς περιφερείας εἶναι ὁ Ἄγγλος Thomas Hare (The Machinery of representation, 1857. The election of representatives, parliamentary and municipal, 1859). Ὁ μηχανισμὸς τοῦ συστήματος τοῦ Hare θὰ ἐξετασθῇ κατωτέρω. Καὶ προηγουμένως ὁμοίως εἶχε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν προτείνει διὰ τὸ Καντόνιον τῆς Γενεύης ὁ γνωστὸς σοσιαλιστῆς καὶ μαθητῆς τοῦ Fourier Victor Considérant (De la sincérité du Gouvernement représentatif ou exposition de l'élection veridique, Genève, 1846) συγχώνουσι τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν εἰς μίαν μὲ μηχανισμὸν ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως, ἐντελῶς διάφορον ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ Hare. Ὁ M. Γεωργανιάς εἰς μνημ. ἔργ. σελ. 76 προτείνει διὰ τὸν τόπον μας τὴν εὐρυτάτην περιφέρειαν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Considérant μὲ τινὰς τροποποιήσεις. Ὁ Σαρπίπολος, πατὴρ ἦτο, ὅπως εἶδαμεν, ὑποστηρικτῆς τῆς μιᾶς εὐρυτάτης περιφερείας ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἐνιαῖον τῆς ψήφου τοῦ ἐξογκῶναι τὰ ἐλαττώματά της.

κῶν συνελεύσεων τοῦ κόμματος. Ἀναγκαῖα συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν προσώπων δὲν εἶναι δευτερευούσης σημασίας διὰ τοὺς πολίτας καὶ ὅτι, διὰ νὰ εἶναι οὗτοι εἰς θέσιν νὰ ἐκλέγουσι τὰ πρόσωπα, πρέπει νὰ μὴ τοὺς εἶναι ἄγνωστα, νὰ ἴσχυον νὰ παρακολουθοῦν τὴν δρᾶσιν των, νὰ κρίνουν κατὰ πόσον δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ ἱκανοποιητικῶς τὰ καθήκοντά των, πιστῶς τὴν ἀπεστολήν των. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ μὴ εἶναι μὲν μικραὶ αἱ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι, ὥστε νὰ γίνονται πρὸ τοῦ προσώπου ἢ πολιτικῆς ἄρχῆς, τὸ γενικώτερον συμφέρον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὄχι τόσο μεγάλαι, ὥστε νὰ καθίσταται ὑπερβολικὰ δύσκολος ἢ παρακολούθησις τῆς δράσεως τῶν ὑποψηφίων ἀπὸ τοὺς ἐκλογεῖς — τὸ μέτρον εὐρίσκειται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, δηλ. ἀναλογίας ἐκλογέων καὶ ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων, συγκοινωνιακῶν ἐυκολιῶν, διαδόσεως τοῦ τύπου κλπ. — ὅπως θὰ συνέβαιεν ἀσφαλῶς ἐν περιπτώσει ὁλοσχεροῦς καταργήσεως τῶν τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν. Γενικῶς εἰς ὄλον τὸ Κράτος ἴσχυον νὰ εἶναι γνωστὴ ἢ δρᾶσις τῶν κορυφαίων πολιτικῶν, ὀχιθῶς καὶ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν ἀντιπροσώπων. Ὡς ἐκ τούτου, ἐὰν ὄλοι οἱ πολῖται ἠναγκάζοντο νὰ ἐκλέγουσι ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κράτους, κατ' οὐσίαν θὰ ὑπέκυπταν εἰς τὴν ἀνωτέραν κομματικὴν ὀργάνωσιν, ἢ ὁποῖα θὰ καθίστατο συγκεντρωτικωτέρα, πλέον ἀπολυταρχικῆ. Μὲ ἄλλους λόγους τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα τῶν πολιτῶν θὰ περιωρίζετο σημαντικὰ, ἢ κομματικῆ ὀργάνωσις καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ πολίτευμα οὐσιαστικῶς θὰ ἔχαναν πολὺ ἀπὸ τὸν δημοκρατικὸν τους χαρακτήρα. Αὐτοὶ οἱ λόγοι καὶ πρακτικαὶ δυσκολίαι συνετέλεσαν νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ εἰς κανὲν Κράτος ἡ ἰδέα τῆς καταργήσεως τῶν τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν, ὅσον καὶ ἂν δι' αὐτῆς διευκολύνεται καὶ ἡ συνεργασία τῶν εἰς διαφόρους τοπικὰς περιφερείας διασκορπισμένων ὀπαδῶν τοῦ αὐτοῦ κόμματος, καθὼς καὶ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς ἀναλογικῆς κατανομῆς τῶν θέσεων εἰς τὰ διάφορα κόμματα. Αἱ προσπάθειαι ποῦ ἔγιναν κατόπιν πρὸς τελειοποίησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως καὶ εἶχαν ἐπιτυχὴ ἐφαρμογὴν ἀπέβλεψαν εἰς τὸ νὰ ἐξομαλύνουν τὰς δυσκολίας διὰ τελειοποίησεως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως ἐντὸς τῶν τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν ἢ καὶ μὲ ἄλλους συνδυασμούς, ἀλλὰ πάντοτε διατηρουμένων τῶν περιφερειῶν.

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν τῶν προσπαθειῶν ποῦ ἀπέβλεψαν εἰς τὴν διατύπωσιν νεωτέρων συστημάτων, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπω, ὅτι ἡ κατανομὴ τῶν θέσεων κατὰ τὸ γνωστότερον ἀπὸ τὰ στηριζόμενα εἰς

τὴν μίαν καὶ μόνην εὐρυτάτην περιφέρειαν ⁽¹⁾ γίνεται διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσας ἑνὸς ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ ἢ ἐκλογικοῦ πηλίκου ποῦ ἀποτελεῖ τὸ ἐκλογικὸν μέτρον κατὰ τοῦτο, καθότι κάθε ὁμάς ἐκλογέων ἐκλέγει τόσους ἀντιπροσώπους, ὅσας φορές εἰσέρχεται αὐτὸ τὸ ποσοστὸν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ψήφων ποῦ συγκεντρώνεται ἢ ὁμάς αὐτὴ καὶ κατὰ συνέπειαν, διὰ τὴν ἐκλεγῆ ἕνας μόνος ὑποψήφιος, πρέπει αἱ ψήφοι ποῦ συγκεντρώνονται ἢ ποῦ καταλογίζονται εἰς αὐτὸν νὰ εἶναι κατ' ἐλάχιστον ἕνα ἴσας πρὸς αὐτὸ τὸ ποσοστὸν. Εὐρίσκεται δὲ τοῦτο διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ψηφισάντων μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων. Ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ τοῦ πηλίκου ὡς ἐκλογικοῦ μέτρου ἢ ἐκλογικοῦ διαιρέτου πηγάζει ἀθαρμήτως ἀπὸ τὴν σκέψιν, ὅτι μόνον μὲ μίαν τοιαύτην διαίρεσιν τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ψηφισάντων μὲ τὰς πρὸς κατάληψιν θέσεις καὶ κατανομήν ἔπειτα τῶν θέσεων ἐπὶ τῆ βάσει αὐτῆς τῆς διαιρέσεως χρησιμοποιοῦνται ὅλαι αἱ ὁδοὶ ψήφοι καὶ καμία ἀδικία δὲν ἴσχυρε νὰ γίνῃ ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου κόμματος. Ἐχει δὲ καὶ μαθηματικὴν λογικὴν ἢ μέθοδον αὐτὴ, διότι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀνεστραμμένη ἢ γνωστὴ μέθοδος τῶν τριῶν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦμεν συνήθως πρὸς εὐρεσιν ἀναλογικῶν διαφορῶν ποσοτήτων ⁽²⁾. Ἡ

⁽¹⁾ Τοῦ Thomas Hare

⁽²⁾ Ἐάν ἠθέλαμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν γνωστὴν μέθοδον τῶν τριῶν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦμεν ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν θέλωμεν νὰ μετατρέψωμεν παλαιᾶς δραχμᾶς εἰς νέας ἢ δραχμᾶς εἰς λίρας, θὰ ἐκάναμεν τὸν ἀκόλουθον συλλογισμόν: οἱ ἐκλογεῖς Σ (= σύνολον ψηφισάντων) ἐκλέγουν Θ (= ἀριθμὸς θέσεων πρὸς κατάληψιν) ἀντιπροσώπους. Κατὰ συνέπειαν ἕνας ἐκλογεὺς ἐκλέγει $1 \times \frac{\Theta}{\Sigma}$ ἀντιπροσώπους καὶ οἱ ἐκλογεῖς Ψ (= ἀριθμὸς ψήφων ποῦ ἔλαβε ἕνα κόμμα) ἐκλέγουν $\Psi \times \frac{\Theta}{\Sigma}$. Οὐκ ἔστι, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ ἡ διαίρετος ἐκτελεῖται ἢ αὐτὴ μαθηματικὴ πράξις ἀντιστρόφως, δηλ. $\Psi : \frac{\Sigma}{\Theta}$, ἢ ὁποία καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Τοῦτο γίνεται περισσότερο ἀντιληπτόν, ἔάν μεταχειρισθῶμεν ἀντὶ ψήφων ἀριθμούς. Ἐάν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι $\Psi=4$, $\Theta=2$ καὶ $\Sigma=8$, δὲν ὑπάρχει καμία διαφορὰ, ἔάν ἐκτελέσωμεν τὴν πράξιν: $4 \times \frac{2}{8}$ ἢ τὴν πράξιν: $4 : \frac{8}{2}$. Καὶ μὲ τὴν μίαν καὶ μὲ τὴν ἄλλην τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ αὐτὸ, δηλ. =1. Κατὰ συνέπειαν δὲν δικαιολογεῖται ὁ λογιζομὸς (Gaston Moch, La représentation vraiment proportionnelle, Paris 1910) ὅτι πρέπει νὰ προτιμᾶται ἀπὸ τὴν μέθοδον τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ ἢ συνήθους μέθοδος τῶν τριῶν, διότι αὐτὴ ἔχει μαθηματικὴν λογικὴν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πλέον εὐληπτος. Αὐτὸ ἴσχυρε νὰ εἶναι ἀκριβὲς διὰ τοὺς μαθηματικούς. Διὰ τὸν πολὺν κόσμον εἶναι περισσότερο εὐνόητος ἢ μέθοδος τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ ἢ διαιρέτου. Ἀπόδειξις ὅτι τὴν ἐσκέφθησαν καὶ τὴν ἐχρησιμοποίησαν διαφοροὶ ἀνεξαρτήτως ὁ εἰς τοῦ ἄλλου καὶ ὅτι ἔτυχε μεγάλης ἐφαρμογῆς. Ἄλλο εἶναι τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὑπολοίπων, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται ὁμοίως καὶ μὲ τὴν μέθοδον τῶν τριῶν. Ο. Μ. Γεωργαντᾶς, μνημ. ἔργ. σελ. 79, συνιστᾷ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς τελευταίας αὐτῆς μεθόδου.

χρησιμοποίησις τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ πρὸς ἀναλογικὴν κατανομήν τῶν βουλευτικῶν θέσεων ἔγινε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Δανίαν ⁽¹⁾ καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Σερβίαν καὶ κυρίως εἰς πολλὰ Ἑλβετικά Καντόνια, ὅπου ὑπέστη διάφορους συμπληρώσεις ⁽²⁾. Ἐχει ὁμοίως τὸ σύστημα τοῦτο σοβαρὰν ἀτέλειαν, ἢ ὁποία πηγάζει ἐκτοῦ γεγονότος, ὅτι εἶναι δύσκολον, σχεδὸν ἀδύνατον καὶ ὅταν παλαίσουν μεταξὺ τῶν δύο μόνων κόμματα καὶ, κατὰ μείζονα λόγον, ὅταν τὰ ἀντιμαχόμενα κόμματα εἶναι περισσότερα, νὰ κατανέμονται μεταξὺ τῶν αἰψήφοι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ ἐκλογικὸν ποσοστὸν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀθροίσματα τῶν ψήφων τῶν κομμάτων ἀκριβῶς τόσας φορές, ὅσας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἔτσι νὰ ἐπιτυχᾶνεται ἢ κατακύρωσις ὅλων τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων ⁽³⁾. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γεννᾶται τὸ ζήτημα τῆς διαθέσεως, τῆς κατακύρωσεως τῆς ἀπομενουσῆς ἢ τῶν ἀπομενουσῶν πρὸς διαθέσιν θέσεων. Ἐσκέφθησαν ὅτι λύεται ὀρθότερον τὸ ζήτημα τοῦτο, ἔάν παραχωρηθῆ ἢ ἀπομένουσα θέσις ἢ αἱ θέσεις εἰς τὸ κόμμα ἢ τὰ κόμματα ποῦ ἔχουν τὸ μεγαλύτερον ὑπόλοιπον μετὰ τὴν γενομένην ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ πρώτην κατανομήν ⁽⁴⁾. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν

⁽¹⁾ Ἡ καθιέρωσις τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος εἰς τὴν Δανίαν (1855) ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ ἢ πηλίκου ὀφείλεται εἰς τὸν μαθηματικὸν καὶ πολιτικὸν Andrae, ὁ ὁποῖος ἐσκέφθη καὶ διετύπωσε σύστημα ὁμοίον πρὸς τὸ τοῦ Ἄγγλου Hare — χωρὶς τὴν κατάργησιν τῶν τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν — πρὸ αὐτοῦ. Εἰργάσθησαν ὁ ἕνας ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄλλου καὶ κατέληξαν σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸ πόρισμα.

⁽²⁾ Δι' αὐτὸ καὶ ὀνομάσθη ἑλβετικὸν σύστημα ἢ σύστημα τῶν ἀνταγωνιζομένων συνδυασμῶν, ἐπειδὴ ὁ ἐκλογεὺς ψηφίζει ὄχι ἕνα ὑποψήφιον — καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ Hare καὶ τοῦ Andrae, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἐκλογεὺς ψηφίζει ἕνα ὑποψήφιον καὶ δευτερευόντως ὀνομάζει καὶ ἄλλους ὑποψηφίους, εἰς τοὺς ὁποίους μεταβιβάζονται ἐνδεχομένως αἱ τυχόν πλεονάζουσαι ψήφοι τοῦ πρώτου — ἀλλὰ συνδυασμὸν (liste) ὑποψηφίων καὶ αἱ συνδυασμικαὶ ψήφοι κανονίζουν τὴν κατανομήν τῶν θέσεων εἰς τὰ διάφορα κόμματα, δηλ. ἀνταγωνίζονται μεταξὺ τῶν συνδυασμοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἄλλα συστήματα τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως.

⁽³⁾ Παράδειγμα: Ψηφίζουν 2100, ἐκλέγονται πέντε ἀντιπρόσωποι καὶ ἐκ τῶν τριῶν κομμάτων λαμβάνουν τὸ Α 900 ψήφους, τὸ Β 700 καὶ τὸ Γ 500 ψήφους. Ἐκλογικὸν πηλίκον ἢ ποσοστὸν εἶναι τὸ 420 (2100 : 5), τὸ ὁποῖον εἰσέρχεται δύο φορές εἰς τὸ 900 καὶ ἀφίνει ὑπόλοιπον 60, μίαν φοράν εἰς τὸ 700 καὶ ἀφίνει ὑπόλοιπον 280 καὶ μίαν φοράν ἐπίσης εἰς τὸ 500 καὶ ἀφίνει ὑπόλοιπον 80. Κατὰ συνέπειαν λαμβάνει δύο θέσεις τὸ κόμμα Α καὶ ἀνὰ μίαν τὰ δύο ἄλλα κόμματα, μένει δὲ πρὸς διαθέσιν μίαι ἀκόμη θέσις.

⁽⁴⁾ Δηλ. ἔάν ληθῆ ὅτι ὅταν τὸ παράδειγμα τῆς προηγουμένης σημειώσεως, εἰς τὸ κόμμα Β, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ μεγαλύτερον ὑπόλοιπον. Τὴν ἀποδοχὴν τοιοῦτου συστήματος διὰ τὴν Ἑλλάδα συνιστᾷ ὁ κ. Θεοδοσιάδης, μνημ. ἔργ. σελ. 25.